

УДК 786.2

Володимир Салій, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Вікторія Салій, викладач відділу загального фортепіано
Дрогобицького державного музичного училища імені В. Барвінського

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО

У статті на основі наукових спостережень висвітлено теоретичне дослідження формування мотивації навчання гри на фортепіано.

Ключові слова: мотивація навчання, інтерес, учень, інтерпретація, музично-творча діяльність, принципи, уміння, навички.

Літ. 10.

Владимир Салий, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры народных музыкальных инструментов и вокала
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко
Виктория Салий, преподаватель отдела общего фортепиано
Дрогобычского государственного музыкального училища имени В. Барвинского

ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ МОТИВАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ИГРЫ НА ФОРТЕПИАНО

В статье на основе научных наблюдений отражены теоретическое исследование формирования мотивации обучения игры на фортепиано.

Ключевые слова: мотивация учения, интерес, ученик, интерпретация, музыкально-творческая деятельность, принципы, умения, навыки.

Volodymyr Saliy, Ph.D. (Pedagogic),
Docent of Folk Musical Instruments and Vocals Department
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko
Victoria Saliy, Lecturer of General Piano Department
Drohobych State Musical Collage by V. Barvinsky

THEORETICAL STUDIES MOTIVATING LEARNING TO PLAY THE PIANO

The article is based on scientific observations highlighted theoretical research, motivating learning to play the piano.

Keywords: learning motivation, an interest, a student, interpretation, music and creative activity, principles, competence, skills.

Актуальність проблеми та аналіз останніх досліджень. Випускники училища повинні бути освіченими музикантами, володіти музично-виконавськими навичками, які необхідні в майбутній практичній діяльності, людьми активної життєвої позиції, які глибоко усвідомлюють важливість своєї роботи. Викладач спеціального фортепіано готує студентів до їх майбутньої професійної діяльності. Під впливом викладача по фортепіано формуються погляди і смаки студентів, розвивається їх інтелект, творча активність прививаються навички самостійної роботи, здійснюється музичний і піаністичний розвиток, виховується любов до професії в зв'язку з сучасними вимогами до вчителя музики; великої ролі живого виконання

необхідно виховання виконавських навичок і виконавської волі, які дозволяються яскраво, образно доносити до слухача зміст музики.

Формування виконавської майстерності піаніста, його професійного мислення і навичок у майбутньому викладацької майстерності відбувається в процесі нагромадження та вдосконалення педагогічного досвіду. Педагогічні здібності майбутнього музиканта-викладача являють собою складний комплекс різних елементів музично-творчого, музично-аналітичного, загально-педагогічного та психологічного характеру. Майстерність кращих педагогів – це результат багаторічної наполегливої праці, пошуків, перевірки та утвердження в практиці найдосконаліших методів навчання, в

яких індивідуальні знахідки природно уживаються з загальними принципами.

Питання формування виконавської майстерності як цілісного комплексу висвітлює робота М. Давидова “Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста)” [5]. Що до фортепіанного наукових розвідок, то відомі праці українських музикознавців: М. Бондаренко “Каденція соліста у фокусі взаємодії композиторської та виконавської творчості (на матеріалі західноєвропейського фортепіанного концерту XIX століття)” [2] у які виявлено сутність зв’язку каденції з жанром сольного концерту, що визначається її роль в збереженні первісного злиття композиторської та виконавської творчості; Ж. Дедусенко “Виконавська піаністична школа як рід культурної традиції” [5]; І. Цурканенко “Принципи фактурно-поліфонічної організації в сучасній українській фортепіанній музиці” [10] та ін. Повний спектр формування виконавської вправності музиканта-педагога, музиканта-виконавця та його музикознавчої аури унаочнює енциклопедичний довідник “Виконавське музикознавство” [3].

Сьогодні недостатньо розглянуте питання теоретичних аспектів формування мотиваційного компоненту навчання гри на фортепіано. Самостійна навчальна музична діяльність студента під керівництвом педагога є невід’ємною частиною теорії і методики музичної освіти в цілому. Нами запропоноване теоретичне осмислення системи мотивації в процесі гри на фортепіано, як основи формування виконавської майстерності.

Мета нашої статті полягає у обґрунтуванні теоретичного доробку формування мотивації у процесі навчання гри на фортепіано.

Виклад основного матеріалу. У педагогічній науці проблема мотивації навчання є однією з провідних. Вона включає в себе багато складових: сенс навчання, мета, потреби, суспільні ідеали. У зв’язку з цим, ми пропонуємо розглядати мотивацію навчання гри на фортепіано як систему мотивів особистості, яка спонукає її до активності для досягнення вагомих результатів у навчанні та визначає його змістові орієнтири і конкретні форми. Ця система визначається індивідуальними відмінностями учня. Саме тому становлення мотивації є ускладненням структури мотиваційної сфери і зумовлює необхідність педагогічного керування процесом формування мотивації навчання у студентів.

Сформувати мотивацію навчання гри на фортепіано – це означає забезпечити проникнення учнів у сутність музичного мистецтва в процесі

навчально-виконавської діяльності, спонукати до усвідомлення смислу оволодіння грою на фортепіано, стимулювати оцінне ставлення до художніх явищ. В цьому і полягає актуальність проблеми дослідження.

Теоретико-методологічну основу формування мотивації навчання гри на фортепіано складають:

- філософські положення щодо особистості як творця, суб’єкта культури і культурно-освітньої діяльності, сутності мистецтва як специфічної форми суспільної свідомості, природи художнього пізнання дійсності, ролі мистецтва у вихованні особистості;

- провідні позиції психології щодо людини як найвищої цінності суспільства, активної ролі суб’єкта у перетворювальній діяльності, причинної детермінації психічних явищ;

- обґрунтовані музикознавчою наукою положення щодо музичної діяльності як творчого процесу, діалектичного взаємозв’язку соціального й особистісного у процесі творення, виконання і сприймання музики;

- педагогічні ідеї щодо рушійних сил навчання та його мотивації;

- наукові праці з теорії та методики музичної освіти, виконавської підготовки учнів у системі початкової музичної освіти.

Сутність виокремлених основ розкривається частково в таких положеннях:

- мотивація є тією психологічною реальністю, яка стоїть за ставленням людини до дійсності та розкриває його психологічну сутність (Л. Божович);

- до мотиваційної сфери кожного учня слід підходити як до динамічного явища, що постійно розкривається, а не як до незмінної якості особистості учня (Г. Щукіна);

- особистісно-привабливим у музиці є те, що відповідає системі потреб і життєвого досвіду людини (В. Медушевський);

- мотивувати музичну діяльність можуть тільки ті почуття, образи, ідеї, музичні враження, які попадають у життєві межі емоційно-оцінної сфери особистості (Г. Тарасов).

Навчання гри на фортепіано – складний процес, який включає розучування музичного твору, усвідомлення його образної сутності, виконавську інтерпретацію і художнє виконання. Завдання навчання гри на фортепіано полягає в оволодінні вміннями розучувати й виконувати музичні твори, засвоювати способи і засоби усвідомлення і передачі змісту музичного твору при його виконанні. Способами виступають дії аналізу та інтерпретації змісту музичного твору, а засобами – виконавські вміння, навички. Внаслідок

проведеного аналізу можна зробити висновок, що змістом навчання гри на фортепіано є знання про природу музичного мистецтва, виконавські вміння і навички.

Методика формування мотивації навчання гри на фортепіано включає два етапи: операційно-пізнавальний і рефлексивно-оцінний. На першому етапі учень розучує музичні твори. На другому етапі учень вчиться аналізувати і оцінювати власне виконання.

Дослідження проведене І. Ростовською [10], дає нам можливість зробити такі висновки:

1) актуальність проблеми зумовлена її значущістю для інструментально-виконавської підготовки учнів у закладах початкової музичної освіти;

2) встановлено шлях формування мотивації навчання гри на фортепіано, який полягає: а) в емоційному захопленні учня грою на фортепіано; б) в перетворенні наявних в учня спонук навчання у зрілу мотиваційну сферу зі стійкою структурою;

3) критеріями сформованості мотивації навчання гри на фортепіано визначено: ціннісний, особистісно-смісловий, діяльнісно-творчий, цільовий, контрольньо-регулятивний;

4) в результаті дослідження виявлено кілька мотиваційних типів навчання гри на фортепіано. Перший з них характеризується творчою ініціативою, зацікавленістю грою та самостійністю виконавських дій. Другий тип навчання – це прийняття музичної освіти як необхідності. Третій тип – це повна відсутність інтересу до навчання гри на фортепіано, залежність від вказівок вчителя і байдужість до результатів навчання. Мотивацію навчання гри на фортепіано визначає саме тип навчання;

5) найважливішими умовами для формування мотивації навчання гри на фортепіано є такі: здійснення педагогічного керування процесом навчання; спонукання учнів до усвідомлення смислу навчання гри на фортепіано; розвиток в учнів самостійності і творчої ініціативи в процесі навчання гри на фортепіано;

6) мотивація навчання гри на фортепіано залежить від ступеня адекватності самооцінки учнем власних музичних здібностей і виконавських можливостей. Адекватна самооцінка сприяє вищому рівню розвитку художньо-пізнавальних інтересів і позитивній мотивації навчання;

7) доведено, що інтегруючим методом формування мотивації навчання гри на фортепіано є метод художньо-сміслові організації навчально-виконавської діяльності учня. Суть його полягає у встановленні учнем значущості

музичного твору, з чим буде пов'язане і його виконання під керівництвом учителя;

8) запропонована методика формування мотивації навчання гри на фортепіано являється достатньо ефективною. Це дає підстави для її широкого використання у практиці інструментально-виконавської підготовки учнів.

Висновки. Таким чином, обґрунтовані нами теоретичні дослідження мотивації в процесі гри на фортепіано як учнями початкових мистецьких навчальних закладів так і студентами ВНЗ полягають у комплексному розвитку музиканта-інструменталіста, й сприяє професійному становленню всесторонньо розвинутої особистості.

1. Божович Л. Проблемы формирования личности / Л. Божович / [Под редакцией Д.И. Фельдштейна. Вступительная статья Д.И. Фельдштейна]. – М.: Издательство “Институт практической психологии”, Воронеж: НПО “МОДЭК”, 1997. – 2-е изд. – 352 с.

2. Бондаренко М. Каденція соліста у фокусі взаємодії композиторської та виконавської творчості (на матеріалі західноєвропейського фортепіанного концерту XIX століття): автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – музичне мистецтво / М. Бондаренко. – Харків, 2008 – 20 с.

3. Давидов М. Виконавське музикознавство: енциклопедичний довідник / М. Давидов. – Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2010. – 400 с.

4. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста): підруч. [для вищ. та сер. муз. навч. закл.] / М. Давидов. – К.: Музична Україна, 2004. – 240 с.

5. Дедусенко Ж. Виконавська піаністична школа як рід культурної традиції: автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 – теорія і історія культури / Ж. Дедусенко. – К.: НМАУ ім. П. Чайковського, 2008. – 20 с.

6. Медушевский В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки / В. Медушевский. – М.: Музыка, 1980. – С.141–155.

7. Падалка Г. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

8. Ростовська І. Формування мотивації учіння гри на фортепіано у школярів: автореф. дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – методика навчання музичного виховання / І. Ростовська. – К., 2009. – 19 с.

9. Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г.М. Падалки. Колективна монографія / [під наук. ред. А.В.Козир]. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – 360 с.

10. Цурканенко И. Принципы фактурно-полифонической организации в современной украинской фортепианной музыке: автореф. дис... канд... искусствovedения: спец. 17.00.03 – музыкальное искусство / И. Цурканенко. – Харьков: ХГИИ им. И. Котляревского, 1998. – 20 с.

Стаття надійшла до редакції 07.03.2013